

després de *sense* tenen valor pronominal (es coneix perquè es troba davant d'una pausa, marcada per una coma, un punt, etc.). Però avui la trobem usada –erròniament, creiem– amb valor adjectival, és a dir, davant de substantius. Vegem primer uns quants exemples amb l'ús correcte de l'expressió i, després, uns quants amb l'ús incorrecte.

a) Ús correcte

Doncs a mi no em sembla just: s'ha de recordar que tots els qui tenim mèrits vàrem entrar al cos de bombers sense mèrits (jo, especialment, sense cap ni un), en la primera convocatòria...

Ara quatre defenses, ara tres, ara Alves més avançat, ara amb dos davanters centres, ara sense cap ni un, ara Puyol de lateral esquerre...

No oblidem que, abans de la desaparició de l'apartheid, els negres no podien votar, i això vol dir que hi ha ciutadans amb drets i d'altres sense cap ni un.

Les frases poden ser llargues o curtes, plenes d'adjectius o sense cap ni un.

L'arribada de la tardor es notará d'una manera ben curiosa: et cauran

*els cabells, fins a quedar-te sense cap ni un*³.

b) Ús incorrecte

T'imagines una societat a ves-sar de polítics sense cap ni un treballador? Hauria de dir: ... sense cap treballador?

... i dominis teòrics que es miren les persones sense cap ni un respecte. Hauria de dir: ... i dominis teòrics que es miren les persones sense cap respecte.

Anar de festa i llevar-te sense cap ni un encenedor quan n'havies agafat dos o tres abans d'anar-te'n. Hauria de dir: Anar de festa i llevar-te sense cap encenedor ...

Pagant et colloquen l'antena sense cap ni un problema. Hauria de dir: Pagant et colloquen l'antena sense cap problema.

3. Vegem dos exemples correctes amb *cap ni un* no precedit de *sense*: *Vaig estar aquest estiu a Alfaro, on hi ha una església que és plena de nius de cigonyes, típic d'allà; llàstima que no n'hi hagués cap ni una, en aquell moment. Cap rata, però és que cap ni una, volia sortir amb ella a remenar els contenidors d'escombraries del barri.*

Cada nit la veia allà estirada al sofà de casa seva, amb les cortines recollides i el llum encès, sense cap ni un tros de tela que la cobrés. Hauria de dir: ... i el llum encès, sense cap tros de tela que la cobrés.

Els equips de coordinació tenen, novament, les mans lliures pel que fa al tipus d'examen, sense cap ni un condicionant. Hauria de dir: ... sense cap condicionant.

Tots, tots, escoltin, tots duen una bèstia dintre que els empeny a disparar contra l'oponent sense cap ni un remordiment. Hauria de dir: ... a disparar contra l'oponent sense cap remordiment.

*El que més ens angoixa és el plor que li ve de cop i volta, sense cap ni un sol motiu aparent. Hauria de dir: ... que li ve de cop i volta, sense cap motiu aparent. Notem que, en aquest cas, hi havia, a més, una redundància, amb *sol*⁴. ♦*

4. Vegem un exemple en què no hi ha la partícula *sense*: *Haurem de començar a demanar que no facin ni arreglin cap ni una carretera. Hauria de dir: ... que no facin ni arreglin cap carretera.*

Impagable

ALBERT JANÉ

Encara hi ha escriptors i publicistes que no han aconseguit de trobar una expressió catalana equivalent a la locució verbal castellana *no tener desperdicio*. Els uns, sense gaires manies, recorren a una adaptació directa, literal: *no tenir desperdici*. No ens ho inventem, En podríem adduir uns quants exemples però amb un parell n'hi haurà prou: *Ahir al Parlament es van veure escenes d'aquelles que no tenen desperdici* (Avui, 2-7-2009, p. 64). *Les converses entre Travolta i Washington no tenen desperdici* (Avui, 24-7-2009, p. 38). D'altres, mirant-s'hi una mica més, han trobat una solució certament no tan escandalosa i matussera però que considerem també inadmissible, perquè vol dir tota una altra cosa: *no tenir pèrdua*. En trobaríem potser encara més exemples, però solament amb dos també ja farem: *El comentari de trobar-nos tots plegats en un geriàtric*

no té pèrdua (Escola catalana, núm. 451, juny 2008). *Qui vulgui llegir-los ja sap on són. Però insisteixo: no tenen pèrdua i demostren que...* (A. Susanna, *Quadern d'ombres*, p. 127).

Una solució usada força sovint en lloc de les expressions castellanitzants que acabem d'indicar és la locució o frase verbal *no tenir greu*, que ens sembla ben acceptable. Però creiem que la solució òptima i, al capdavant, prou habitual consisteix en l'ús de l'adjectiu *impagable*, referit directament al nom o en frases atributives, amb el verb *ésser*, com mostren els exemples textuals següents: *Tenia, però, la gran sort d'haver trobat en la seva dona, Francesca Marqués, una ajuda absolutament impagable ...* (Joan Miralles i Monserrat, *Francesc de Borja Moll: L'home dels mots*, p. 157); *El treball que l'escriptor de la Ribera ha fet en aquest sentit és impagable* (Alí-

cia Toledo, *L'illa, revista de les lletres*, hivern 2003, núm. 35, p. 19).

Potser a algú li podrà semblar, tal com és força freqüent, que el significat de totes aquestes formes de llenguatge no és ben bé igual, que no és exactament el mateix. El cas és que la immensa majoria de les paraules tenen un significat no precis del tot, amb una gran multiplicitat de matisos, que els diccionaris no sempre reixen a explicitar totalment. Però podem veure clarament el resultat plenament acceptable de substituir, en els quatre exemples inicials, la solució que ens sembla inacceptable per la que proposem: *Ahir al Parlament es van veure escenes d'aquelles impagables; Les converses entre Travolta i Washington són impagables; El comentari de trobar-nos tots plegats en un geriàtric és impagable; Però insisteixo: són impagables i demostren que ...* ♦